

ΕΝΗΜΕΡΩΤΙΚΟ ΣΗΜΕΙΩΜΑ

Διαπερατότητα συστημάτων εκπαίδευσης και κατάρτισης: λιγότερα εμπόδια, περισσότερες ευκαιρίες

Οι ευρωπαϊκές χώρες καταβάλλουν μεγάλες προσπάθειες για να αυξήσουν την ευελιξία των συστημάτων εκπαίδευσης και κατάρτισης. Όμως τυχόν ασυνέπειες μπορεί να ενισχύσουν, αντί να άρουν, τα εμπόδια.

Η γεωλογία αναγνωρίζει πολλούς τύπους διαπερατών πετρωμάτων: π.χ. η κιμωλία ή ο ασβεστόλιθος. Αυτό που τα χαρακτηρίζει είναι η δυνατότητα να κινείται ένα υγρό ή αέριο μέσα από τη μάζα τους προς κάθε κατεύθυνση, είτε οριζόντια είτε κάθετα. Αυτή η έννοια της διαπερατότητας εφαρμόζεται κατ' αναλογία και στα συστήματα εκπαίδευσης και κατάρτισης. Η κεντρική ιδέα είναι εκπαιδευόμενοι να μπορούν να κινούνται εύκολα μεταξύ των διαφόρων τύπων εκπαίδευσης (π.χ. πανεπιστημιακή και επαγγελματική) και των διαφόρων επιπέδων (π.χ. ανώτερη δευτεροβάθμια ή μαθητεία έως την ανώτερη εκπαίδευση) – όπως το επιθυμούν.

Το Ανακοινωθέν της Μπριζ του 2010 και η Στρατηγική «Ευρώπη 2020» ανάγουν τη διαπερατότητα σε απαραίτητη προϋπόθεση για την ανάπτυξη σύγχρονων ευρωπαϊκών συστημάτων εκπαίδευσης και κατάρτισης που προάγουν τη διά βίου μάθηση καθώς και τη μάθηση που αποκτάται όχι μόνο στο σχολείο, αλλά και κατά την εργασία και στον ελεύθερο χρόνο. Εντούτοις, τα περισσότερα συστήματα εκπαίδευσης και κατάρτισης στην Ευρώπη δεν είναι πλήρως «διαπερατά».

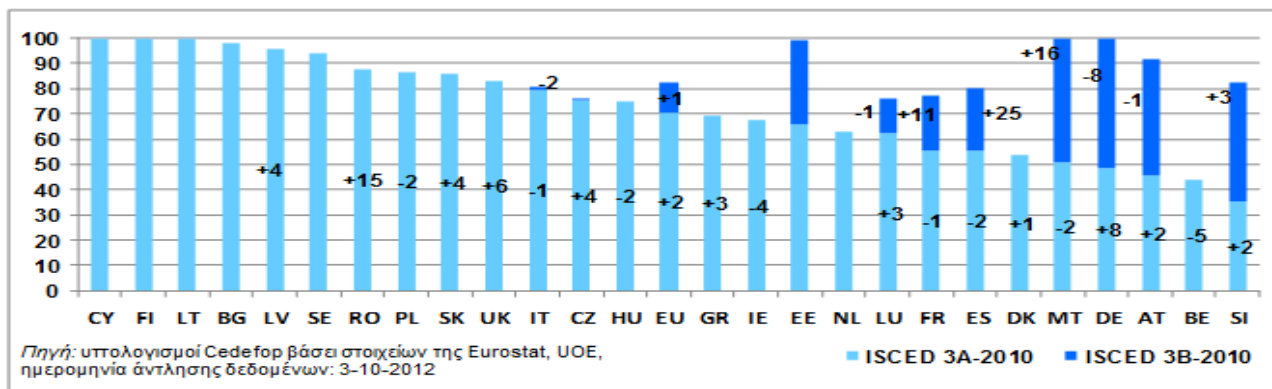
Τα συστήματα εκπαίδευσης και κατάρτισης διαθέτουν, κατά παράδοση, ξεχωριστά υποσυστήματα (γενική, επαγγελματική (ΕΕΚ) και πανεπιστημιακή/ανώτερη εκπαίδευση), τα οποία συνδέονται με μια αυστηρή ιεράρχηση: πρωτοβάθμια, δευτεροβάθμια και τριτοβάθμια. Εφόσον οι εκπαιδευόμενοι ακολουθούν μια προκαθορισμένη διαδρομή στον τομέα και το υποσύστημα που έχουν επιλέξει, το

μοντέλο αυτό λειτουργεί χωρίς προβλήματα. Ο κατακερματισμός, όμως, της εκπαίδευσης και κατάρτισης θέτει θεσμικά εμπόδια που ενδέχεται να περιορίσουν τις δυνατότητες και τις επιλογές των εκπαιδευόμενων για μετάβαση σε ανώτερα επίπεδα μάθησης ή για παράλληλη μετακίνηση εντός του ίδιου επιπέδου για σπουδές σε διαφορετικό τομέα. Συχνά οι εκπαιδευόμενοι αναγκάζονται να εξειδικεύονται από μικρή ηλικία, γεγονός που δυσχεραίνει τη μετάβαση π.χ. των σπουδαστών επαγγελματικής εκπαίδευσης στην πανεπιστημιακή εκπαίδευση, ή τον συνδυασμό των δύο αυτών τύπων σπουδών.

Καλύτερη πρόσβαση στην ανώτερη εκπαίδευση

Η καλύτερη διασύνδεση των συστημάτων εκπαίδευσης και κατάρτισης σε πολλές χώρες παίρνει τη μορφή πρόσβασης στην ανώτερη εκπαίδευση σε περισσότερους αποφοίτους επαγγελματικής εκπαίδευσης. Τα κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ) εφαρμόζουν διαφορετικές πολιτικές όσον αφορά την πρόσβαση στην ανώτερη εκπαίδευση. Ωστόσο, μεταξύ του 2006 και του 2010, το ποσοστό των σπουδαστών σε ιδρύματα ανώτερης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, συμπεριλαμβανομένης της αρχικής επαγγελματικής εκπαίδευσης, που παρέχουν άμεση πρόσβαση στην ανώτερη εκπαίδευση αυξήθηκε σε πάνω από το 80 % του συνόλου των εγγεγραμμένων σπουδαστών (Πίνακας 1). Αυτή η εξέλιξη δεν αφορά εξίσου όλες τις χώρες : ο δείκτης αυξήθηκε σε δώδεκα χώρες και υποχώρησε σε πέντε.

Πίνακας 1: Εγγεγραμμένοι σπουδαστές σε ιδρύματα ανώτερης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης (προγράμματα ISCED 3A και 3B) που παρέχουν άμεση πρόσβαση στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, ως ποσοστό (%) επί του συνολικού αριθμού σπουδαστών ανώτερης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, 2010, και μεταβολή σε σχέση με το 2006

Εφαρμόζονται διάφορες στρατηγικές για την ενίσχυση των δεσμών μεταξύ της ανώτερης δευτεροβάθμιας και της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης. Για παράδειγμα, η στρατηγική «Lehre mit matura» στην Αυστρία και η «Yrkeseiien» στη Νορβηγία επιτρέπουν την άμεση πρόσβαση υποψηφίων επαγγελματικής εκπαίδευσης σε συναφείς σπουδές τριτοβάθμιου επιπέδου.

Πέρα από την πρόσβαση: αναγνώριση της ατομικής πείρας

Η δυνατότητα τυπικής πρόσβασης στην εκπαίδευση ή κατάρτιση, σε κάθε επίπεδο, είναι μεν σημαντική, πρόκειται όμως μόνο για το πρώτο βήμα. Η πραγματική διαπερατότητα πρέπει να επιτρέπει στους εκπαιδευόμενους να μεταφέρουν και να αναπτύσσουν όλους τους τύπους προηγούμενης μάθησης που κατέχουν – τυπική, μη τυπική ή άτυπη – όπου κι αν αυτή αποκτήθηκε (στο σχολείο, κατά την εργασία ή στον ελεύθερο χρόνο).

Κατά συνέπεια, το κατά πόσον ένας πολίτης θα μπορεί

- να έχει πρόσβαση σε ορισμένες μορφές εκπαίδευσης και κατάρτισης,
- να εισάγεται σε συγκεκριμένους κύκλους σπουδών ή προγράμματα,
- να απαλλάσσεται από ορισμένα τμήματα αυτών,
- να εξασφαλίζει την αναγνώριση της προηγούμενης μάθησης που απέκτησε ως ισότιμη με συγκεκριμένο επαγγελματικό προσόν ή/και
- να έχει το δικαίωμα ασκήσεως επαγγέλματος

δεν θα πρέπει να βασίζεται αποκλειστικά στην τυπική μάθηση, αλλά να αναγνωρίζει όλους τους τύπους προηγούμενης μάθησης. Η ευρύτερη αυτή θεώρηση της έννοιας της μάθησης προσδίδει αξία στα μαθησιακά αποτελέσματα που αποκτώνται σε διάφορες χρονικές στιγμές και σε διάφορα πλαίσια, και άρα δίνει περισσότερες ευκαιρίες στους πολίτες.

Οι εθνικές πρακτικές δίνουν έμφαση στην αναγνώριση των τυπικών επαγγελματικών προσόντων για σκοπούς πρόσβασης ή εισαγωγής. Η πρακτική της απαλλαγής από μαθήματα και προγράμματα βάσει της προηγούμενης μάθησης – για την αποφυγή επανάληψής τους – είναι λιγότερο διαδεδομένη και τυγχάνει μικρότερης αποδοχής. Για παράδειγμα, τα πανεπιστημιακά ιδρύματα παρέχουν γενικά πρόσβαση, αλλά επιτρέπουν μόνο σε περιορισμένο αριθμό εκπαιδευόμενων να παραλείπουν τμήματα ενός προγράμματος σπουδών λόγω προηγούμενης μάθησης⁽¹⁾. Ωστόσο, η πείρα διάφορων χωρών – Φινλανδία, Γαλλία, Νορβηγία, Κάτω Χώρες και Πορτογαλία – δείχνει ότι είναι δυνατό να γίνουν βήματα προς αυτήν την κατεύθυνση.

Τα τελευταία είκοσι χρόνια αναπτύχθηκαν πολλές ευρωπαϊκές και εθνικές πρωτοβουλίες με στόχο την επικύρωση, αναγνώριση και μεταφορά «πιστωτικών μονάδων» μάθησης (Πλαίσιο 1). Τα εργαλεία αυτά, που συνδέονται με τα νεοεμφανιζόμενα πλαίσια επαγγελματικών προσόντων, μπορούν να θεωρηθούν δομικά στοιχεία μιας

συνολικής στρατηγικής, που έχει στόχο την διαπερατότητα των συστημάτων εκπαίδευσης και κατάρτισης.

Πλαίσιο 1: Ευρωπαϊκές πρωτοβουλίες για στήριξη της διαπερατότητας: επικύρωση, αναγνώριση, μεταφορά πιστωτικών μονάδων και πλαίσια επαγγελματικών προσόντων

Σε ευρωπαϊκό επίπεδο

- Η επικύρωση προωθείται συστηματικά μετά τη θέσπιση ευρωπαϊκών αρχών για την επικύρωση της μη τυπικής και της άτυπης μάθησης το 2004. Έπειτα από εκτεταμένους πειραματισμούς στα κράτη μέλη, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή πρότεινε την έκδοση σύστασης⁽²⁾ σχετικά με την επικύρωση της μη τυπικής και της άτυπης μάθησης.
- Η επίτευξη αναγνώρισης επιδιώκεται με δύο διαφορετικούς τρόπους. Τα δίκτυα κέντρων αναγνώρισης ακαδημαϊκών τίτλων (το Ευρωπαϊκό δίκτυο κέντρων πληροφόρησης (ENIC) και τα εθνικά κέντρα πληροφόρησης για την αναγνώριση ακαδημαϊκών τίτλων (NARIC) παρέχουν στήριξη στους εκπαιδευόμενους και τα ιδρύματα σχετικά με την πρόσβαση και την περαιτέρω εξέλιξη στην τριτοβάθμια εκπαίδευση. Η οδηγία της ΕΕ (2005/36) καθορίζει τις σχέσεις μεταξύ επαγγελματικών προσόντων και επαγγελμάτων στην αγορά εργασίας μέσω ενός καθεστώτος αυτόματης αναγνώρισης (για το επάγγελμα του αρχιτέκτονα και τα επαγγέλματα του τομέα ιατροφαρμακευτικής περιθάλψης) και ενός γενικού συστήματος αναγνώρισης.
- Οι εργασίες στον τομέα της μεταφοράς πιστωτικών/ ακαδημαϊκών μονάδων διεξάγονται μέσω του ευρωπαϊκού συστήματος μεταφοράς ακαδημαϊκών μονάδων για την ανώτερη εκπαίδευση (ECTS) στο πλαίσιο της διαδικασίας της Μπολόνια και του ευρωπαϊκού συστήματος πιστωτικών μονάδων για την ΕΕΚ (ECVET), που βασίζεται στη σχετική σύσταση του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου του 2009.
- Τα εθνικά πλαίσια επαγγελματικών προσόντων (NQF) ταξινομούν τα επαγγελματικά προσόντα σύμφωνα με μια σειρά από επίπεδα που βασίζονται στα μαθησιακά αποτελέσματα. Τα επίπεδα NQF αποτυπώνουν τι πρέπει να γνωρίζει, να κατανοεί και να μπορεί να κάνει ο κάτοχος ενός πιστοποιητικού ή διπλώματος. Το ευρωπαϊκό πλαίσιο επαγγελματικών προσόντων (EQF) καλύπτει όλα τα επίπεδα και όλους τους τύπους επαγγελματικών προσόντων (γενική, επαγγελματική και τριτοβάθμια εκπαίδευση και κατάρτιση). Με τη σύνδεση των NQF με το EQF, εκπαιδευόμενοι και εργοδότες θα μπορούν να συγκρίνουν τα επίπεδα των παρεχομένων προσόντων, εντός και εκτός της χώρας τους.

Οι ευρωπαϊκές πρωτοβουλίες πρέπει να υλοποιηθούν από τα κράτη μέλη. Οι προσπάθειες που καταβάλλονται για την ανάπτυξη και την υλοποίηση NQF επιβεβαιώνουν ότι οι χώρες δίνουν προτεραιότητα στην αύξηση της ευελιξίας και της διαπερατότητας των εκπαιδευτικών συστημάτων.

Περίπου 30 ευρωπαϊκές χώρες αναπτύσσουν ή έχουν σχεδιάσει ολοκληρωμένα NQF, τα οποία καλύπτουν όλους τους τύπους και όλα τα επίπεδα επαγγελματικών προσόντων.

⁽¹⁾ Ευρωπαϊκός κατάλογος μεθόδων επικύρωσης μη τυπικής και άτυπης μάθησης, έκθεση για την επικύρωση στην ανώτερη εκπαίδευση:
<http://libserver.cedefop.europa.eu/vetelib/2011/77645.pdf>

⁽²⁾ http://ec.europa.eu/education/lifelong-learning-policy/informal_en.htm

Τα ολοκληρωμένα NQF καθιστούν περισσότερο ευδιάκριτες τις σχέσεις μεταξύ διαφορετικών τύπων και επιπέδων επαγγελματικών προσόντων. Σε πολλές χώρες, τα NQF ανέδειξαν διάφορα προβλήματα στις σχέσεις μεταξύ γενικών, επαγγελματικών και ακαδημαϊκών προσόντων. Για τον λόγο αυτό, οι χώρες ανέπτυξαν διαφορετικούς τρόπους ενσωμάτωσης των διαφόρων τύπων επαγγελματικών προσόντων. Για παράδειγμα, τα πλαίσια της Γερμανίας, της Ιρλανδίας και της Λιθουανίας συνδυάζουν όλους τους τύπους επαγγελματικών προσόντων σε όλα τα επίπεδα, ακόμα και στα υψηλότερα, ενώ της Αυστρίας υποδιαιρεί τα υψηλότερα επίπεδα σε δύο παράλληλα σκέλη. Το πρώτο σκέλος καλύπτει τα προσόντα που αποκτώνται σε ιδρύματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, ενώ το δεύτερο τα προσόντα επαγγελματικής ή τεχνικής φύσης που αποκτώνται εκτός των ιδρυμάτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης.

Ορισμένες χώρες, όπως η Φινλανδία, οι Κάτω Χώρες, η Σουηδία και η Νορβηγία, προχωρούν ακόμη περισσότερο και αξιοποιούν τα NQF τους προκειμένου να αναδείξουν τους δεσμούς μεταξύ της αρχικής και της συνεχούς εκπαίδευσης και κατάρτισης. Τα NQF μπορεί να αποτελέσουν βασικό εργαλείο για τον εντοπισμό όλων των τύπων μάθησης εντός του ιδίου ή μεταξύ διαφορετικών επιπέδων.

Διαπερατότητα και θεσμική μεταρρύθμιση

Οι σχέσεις μεταξύ επαγγελματικής και ανώτερης εκπαίδευσης, οι θεσμικές δομές και το προφίλ της εκπαίδευσης και κατάρτισης επηρεάζουν σημαντικά τη διαπερατότητα.

Πρόσφατη μελέτη του Cedefop ⁽³⁾ δείχνει ότι η ανάπτυξη της ΕΕΚ στα υψηλότερα επίπεδα επαγγελματικών προσόντων (επίπεδα EQF 5-8) εντείνεται. Οι εξελίξεις περιλαμβάνουν τη σύσταση νέων ιδρυμάτων, όπως για παράδειγμα στη Σουηδία με τη θέσπιση προηγμένης επαγγελματικής εκπαίδευσης στα επίπεδα 5-7 του EQF, μέχρι την ενίσχυση και την επανεστίαση των υφιστάμενων επαγγελματικών πτυχίων. Η Γερμανία, παραδείγματος χάριν, διαθέτει πάνω από 150 προγράμματα επαγγελματικών πτυχίων που περιλαμβάνουν πρακτική άσκηση, που έχουν καθοριστική σημασία για τους κλάδους του εμπορίου και της βιομηχανίας. Η πρόσβαση στα επαγγελματικά πτυχία προϋποθέτει την ολοκλήρωση αρχικής ΕΕΚ (διπλό σύστημα) και επαγγελματικής ΕΕΚ και ορισμένα χρόνια εμπειρίας. Άλλα παραδείγματα είναι το «Brevet de technicien supérieur» στη Γαλλία, οι συναφείς τίτλοι στο Βέλγιο και τις Κάτω Χώρες, το «Istruzione e formazione tecnica superiore» στην Ιταλία και τα πιστοποιητικά ανώτερου επιπέδου στην Ιρλανδία. Οι εν λόγω τίτλοι συμβάλλουν σημαντικά στην ανάπτυξη της διαπερατότητας, καθώς παρέχουν πρόσβαση στην τριτοβάθμια εκπαίδευση σε υποψηφίους ΕΕΚ και, παράλληλα, βελτιώνουν τις προοπτικές απασχόλησης λόγω της αξίας τους για την αγορά εργασίας.

Η έλλειψη σαφών ορίων ανάμεσα στην επαγγελματική και ανώτερη εκπαίδευση αυξάνουν τη διαπερατότητα. Προκειμένου να μπορούν οι εκπαιδευόμενοι να κινούνται κάθετα και οριζόντια εντός των συστημάτων εκπαίδευσης και

κατάρτισης, απαραίτητη προϋπόθεση είναι η παροχή σχετικής κατάρτισης σε όλα τα επίπεδα. Το γεγονός αυτό προϋποθέτει με τη σειρά του την ενίσχυση των τεχνικών και επαγγελματικών πτυχίων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης και την πλήρη αναγνώριση και επίγνωση του ρόλου των γενικών γνώσεων, δεξιοτήτων και ικανοτήτων σε όλα τα επίπεδα ΕΕΚ. Η υποβάθμιση του ρόλου της αρχικής επαγγελματικής εκπαίδευσης στην παροχή περιορισμένων τεχνικών δεξιοτήτων θα περιόριζε σημαντικά την διά βίου μάθηση, και συνεπώς, θα καθιστούσε αδύνατη τη διαπερατότητα.

Υπονόμηση της διαπερατότητας

Παρά τις πολλές προσπάθειες που έχουν γίνει προκειμένου να ενισχυθεί η διαπερατότητα των συστημάτων εκπαίδευσης και κατάρτισης, ελλοχεύει ο κίνδυνος οι εκπαιδευόμενοι να συνεχίζουν να συναντούν εμπόδια στις διαδρομές μάθησης που επιθυμούν να ακολουθήσουν.

Η προσπάθεια ώστε η επικύρωση, η αναγνώριση, η μεταφορά πιστωτικών μονάδων και τα πλαίσια επαγγελματικών προσόντων να αναδειχθούν σε μόνιμα χαρακτηριστικά της εκπαίδευσης και κατάρτισης στην Ευρώπη προχωράει με πολύ αργό ρυθμό. Σε πολλές περιπτώσεις, καλύπτουν μόνο τμήματα αντί για το σύνολο του συστήματος εκπαίδευσης και κατάρτισης και, παραδόξως, αναπαράγουν την κατακερματισμένη και ιεραρχική δομή που αποσκοπούν να γεφυρώσουν.

Για παράδειγμα, τα ευρωπαϊκά συστήματα μεταφοράς πιστωτικών/ακαδημαϊκών μονάδων αναπτύσσονται ξεχωριστά για την επαγγελματική και την ανώτερη εκπαίδευση, πράγμα που ενδέχεται να μειώσει αντί να αυξήσει τη διαπερατότητα. Παρόμοια είναι και η κατάσταση στον τομέα της αναγνώρισης ακαδημαϊκών τίτλων. Ορισμένα κέντρα των δικτύων αναγνώρισης ακαδημαϊκών τίτλων ENIC και NARIC στηρίζουν τους σπουδαστές της επαγγελματικής εκπαίδευσης και παρέχουν πληροφορίες σχετικά με τα επαγγελματικά προσόντα, χωρίς όμως αυτό να αποτελεί ειδική αρμοδιότητα του δικτύου. Απαιτείται πιο συστηματική ανταλλαγή πληροφοριών σχετικά με την αναγνώριση των επαγγελματικών προσόντων σε ολόκληρη την Ευρώπη.

Αντίστοιχα προβλήματα εντοπίζονται και στον τομέα της επικύρωσης. Οι χώρες έχουν επιλέξει σε μεγάλο βαθμό να αναπτύξουν διαδικασίες επικύρωσης που συνδέονται με επιμέρους υποσυστήματα. Λίγες πρωτοβουλίες δίνουν βαρύτητα στους δεσμούς μεταξύ των διαφόρων υποσυστημάτων και ιδρυμάτων. Μία από τις εξαιρέσεις είναι η Γαλλία, όπου όλα τα επαγγελματικά προσόντα που είναι εγγεγραμμένα στο εθνικό πλαίσιο προσόντων της χώρας μπορούν να αποκτώνται και μέσω διαδικασιών επικύρωσης.

Τα προβλήματα στη διασύνδεση των διαφορετικών τμημάτων του συστήματος εκπαίδευσης και κατάρτισης και των αντίστοιχων ιδρυμάτων τους δεν περιορίζονται στον δημόσιο τομέα. Μια νέα μελέτη του Cedefop ⁽⁴⁾ σχετικά με την επικύρωση της μη τυπικής μάθησης σε ευρωπαϊκές επιχειρήσεις αναδεικνύει προβλήματα συντονισμού ανάμεσα στον δημόσιο και τον ιδιωτικό τομέα. Μολονότι ένα μεγάλο

⁽³⁾ Cedefop (2011), VET at higher education and training levels (*Η ΕΕΚ στα υψηλότερα επίπεδα εκπαίδευσης και κατάρτισης*), <http://www.cedefop.europa.eu/EN/publications/18646.aspx>

⁽⁴⁾ Cedefop (2012, προσεχώς), The use of validation by enterprises for human resource and career development purposes (*Αξιοποίηση της επικύρωσης στις επιχειρήσεις για σκοπούς ανάπτυξης ανθρώπινου δυναμικού και επαγγελματικής ανέλιξης*)

ποσοστό από τις 400 επιχειρήσεις που εξετάζονται στη μελέτη έχουν θεσπίσει συστήματα επικύρωσης για την αξιολόγηση και την καταγραφή ικανοτήτων, σχεδόν κανένα εξ αυτών δεν αλληλεπιδρά με τα δημόσια συστήματα επικύρωσης που αναπτύχθηκαν τα τελευταία χρόνια. Η μελέτη επισημαίνει την ανάγκη εξεύρεσης πρακτικών λύσεων, έτσι ώστε οι εργαζόμενοι να είναι σε θέση να αξιοποιούν τις ικανότητες που έχουν αποκτήσει για σκοπούς περαιτέρω εκπαίδευσης, κατάρτισης και αναζήτησης νέας απασχόλησης.

Η ανάγκη να συνδυαστούν τα διάφορα εργαλεία είναι προφανής. Η δημιουργία ενός βασικού δεσμού μεταξύ των επιχειρήσεων και του δημόσιου τομέα όσον αφορά την ανάπτυξη και την υλοποίηση ευρωπαϊκών και εθνικών πρωτοβουλιών επικύρωσης καθίσταται πρωταρχικός στόχος. Η ανάπτυξη δεσμών, όμως, και η αλληλεπίδραση μεταξύ διαφορετικών εργαλείων του δημόσιου και ιδιωτικού τομέα μπορεί να επιτευχθεί μόνο σε μακροπρόθεσμο ορίζοντα. Σε κάθε περίπτωση, η σχεδόν παντελής έλλειψη επαφής και επικοινωνίας μεταξύ των παραγόντων και των ιδρυμάτων αποτελεί, ενδεχομένως, μια προειδοποιητική ένδειξη ότι οι προσπάθειες δεν έχουν τα αναμενόμενα αποτελέσματα.

«Διαπερατός» τρόπος σκέψης

Η διαπερατότητα δεν αφορά μόνον τα θεσμικά και γραφειοκρατικά εμπόδια. Το οικογενειακό υπόβαθρο επηρεάζει σε μεγάλο βαθμό τις επιλογές σε επίπεδο εκπαίδευσης και κατάρτισης και την επαγγελματική σταδιοδρομία των ατόμων. Όπως προκύπτει από την πρόσφατη μελέτη του Cedefop σχετικά με τα αποτελέσματα της εκπαίδευσης στην αγορά εργασίας ⁽⁵⁾, οι προτιμήσεις των εκπαιδευόμενων σε θέματα εκπαίδευσης και κατάρτισης εξακολουθούν να επηρεάζονται σε μεγάλο βαθμό από το εκπαιδευτικό υπόβαθρο των γονέων τους. Η επιρροή αυτή αφορά, μεταξύ άλλων, την επιλογή μεταξύ γενικής εκπαίδευσης και ΕΕΚ και την απόφαση συνέχισης ή μη των σπουδών σε τριτοβάθμιο επίπεδο. Σύμφωνα με τη μελέτη, αυτή η σταθερή (δεν έχει αλλάξει τις τελευταίες δεκαετίες) «αναπαραγωγή των ανισοτήτων» συμβάλει στη διατήρηση μιας άκαμπτης ανώτερης εκπαίδευσης. Αυτό συνεπάγεται χαμηλό επίπεδο κινητικότητας μεταξύ γενεών, τόσο στα επαγγέλματα όσο και στο επίπεδο εκπαίδευσης.

Αξιοποίηση των διδαγμάτων

Η στροφή προς διαπερατά συστήματα εκπαίδευσης και κατάρτισης προϋποθέτει τη διασύνδεση των επιμέρους υποσυστημάτων και τον περιορισμό των εμποδίων μεταξύ των επιπέδων μάθησης και των ιδρυμάτων αφενός και των επαγγελματικών προσόντων αφετέρου. Η κοινή έκθεση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και του Συμβουλίου του 2012 επισημαίνει ότι ο κατακερματισμός των συστημάτων εκπαίδευσης και κατάρτισης αποτελεί ανασταλτικό παράγοντα για την ανάπτυξη ευέλικτων επιλογών μάθησης.

Πολλές χώρες έχουν λάβει σημαντικά μέτρα για τη γεφύρωση του χάσματος μεταξύ των διαφόρων τμημάτων των συστημάτων εκπαίδευσης και κατάρτισής τους. Τα

εργαλεία έχουν εν μέρει αναπτυχθεί, σημαντική όμως πρόκληση είναι η υλοποίησή τους. Η πρόοδος υπονομεύεται, ενίοτε, λόγω έλλειψης συντονισμού. Χρειάζονται στρατηγικές που ενισχύουν τους δεσμούς και προάγουν τη συνέργεια μεταξύ των ευρωπαϊκών και των εθνικών πρωτοβουλιών.

Ομοίως, ο καθορισμός επιπέδων επαγγελματικών προσόντων με βάση τα μαθησιακά αποτελέσματα παρέχει μια ουσιαστική ευκαιρία στα συστήματα εκπαίδευσης και κατάρτισης να συνδεθούν πραγματικά. Ωστόσο, η αξιοποίηση της δυναμικής των μαθησιακών αποτελεσμάτων μπορεί να επιτευχθεί μόνο μέσω με τη στενή συνεργασία και τον διάλογο μεταξύ επιμέρους κλάδων και υποσυστημάτων.

Ο κίνδυνος είναι να εφαρμοστούν τα μαθησιακά αποτελέσματα με διαφορετικό τρόπο στη γενική, την επαγγελματική και την πανεπιστημιακή εκπαίδευση και κατάρτιση. Κάτι τέτοιο, αντί να μεώσει τα σημερινά εμπόδια, μπορεί και να τα παγιώσει. Πρέπει συνεπώς να δημιουργηθεί μια βάση διαλόγου, συνεννόησης και εμπιστοσύνης. Οι προσπάθειες για την υλοποίηση των NQF και την εφαρμογή των μαθησιακών αποτελεσμάτων ανέδειξαν την ανάγκη ανάπτυξης ολοκληρωμένων στρατηγικών, προκειμένου οι μελλοντικές εξελίξεις να στεφθούν με επιτυχία.

Όσον αφορά την αλλαγή νοοτροπίας, η μεγαλύτερη προβολή της τριτοβάθμιας επαγγελματικής εκπαίδευσης μπορεί να αυξήσει την κινητικότητα μεταξύ γενεών. Απαραίτητη προϋπόθεση είναι να τονιστεί η διαφάνεια των συστημάτων εκπαίδευσης και κατάρτισης στο σύνολό τους, αναδεικνύοντας τον τρόπο με τον οποίο η μάθηση μπορεί να συνδέεται με την απασχόληση και τη σταδιοδρομία. Για να δημιουργηθούν τέτοιες ευκαιρίες, απαιτείται η συστηματική άρση εμποδίων και αδιεξόδων, και οι εκπαιδευόμενοι θα πρέπει να είναι ενήμεροι για τις δυνατότητες που τους προσφέρονται.

Η διαπερατότητα ενός συστήματος εκπαίδευσης και κατάρτισης θα πρέπει να κρίνεται ανάλογα με το αν ενθαρρύνει την ατομική μάθηση και κατά πόσον παρέχει πολλές διαφορετικές μαθησιακές πορείες. Οι πολίτες πρέπει πάντα να διαθέτουν ευκαιρίες για μάθηση, ώστε να μη βρίσκονται ποτέ σε αδιέξοδο.

Ενημερωτικό σημείωμα – 9072 EL

Αριθμός καταλόγου: TI-BB-12-007-EL-N

ISBN 978-92-896-1036-0, doi: 10.2801/46131

Copyright © Ευρωπαϊκό Κέντρο για την Ανάπτυξη της Επαγγελματικής Κατάρτισης (Cedefop), 2012

Με την επιφύλαξη όλων των δικαιωμάτων.

Τα ενημερωτικά σημειώματα εκδίδονται στα αγγλικά, γαλλικά, γερμανικά, ελληνικά, ισπανικά, ιταλικά, πορτογαλικά και τη γλώσσα της εκάστοτε χώρας που αναλαμβάνει την προεδρία της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Για να τα λαμβάνετε σε τακτική βάση, στείλτε μας μήνυμα στην ακόλουθη διεύθυνση ηλεκτρονικού ταχυδρομείου: briefingnotes@cedefop.europa.eu

Μπορείτε να βρείτε προηγούμενα ενημερωτικά σημειώματα και εκδόσεις του Cedefop στη διεύθυνση:

<http://www.cedefop.europa.eu/EN/publications.aspx>

T.Θ. 22427, 551 02 Θεσσαλονίκη, Ελλάδα/Greece

Ευρώπης 123, Θεσσαλονίκη, Ελλάδα/Greece

Τηλ. (30) 2310490111, Φαξ (30) 2310490020

E-mail: info@cedefop.europa.eu

visit our portal www.cedefop.europa.eu

⁽⁵⁾ Cedefop (2012), From education to working life (Από την εκπαίδευση στην ενεργό ζωή)
<http://www.cedefop.europa.eu/EN/publications/20448.aspx>